

Radboud University

Planbureau voor de Leefomgeving

Nieuwe regionale ecosystemen voor een Circulaire Economie: Een vergelijking tussen de Groene-Metropoolregio en Friesland

What Works School 2024 - 10 oktober 2024

Emil Evenhuis (PBL), in samenwerking met Arnoud Lagendijk, Emma Avoyan en Iulian Barba Lata (Radboud Universiteit)

'Regionale ecosystemen' voor circulaire economie

- › Regionaal ecosysteem: actoren die op een bepaalde manier met elkaar verbonden zijn binnen een regio, en die allemaal werken aan een bepaald vraagstuk / zorg: circulariteit in de regio
 - Samenwerkingsverbanden tussen actoren binnen en tussen verschillende sferen
 - Nieuwe platforms tussen bedrijven en tussen bedrijven en andere actoren
 - Actoren gaan nieuwe functies vervullen
 - Dialoog en discussies
 - Ontstaan van narratieven / 'gezamenlijke taal' om abstracte notie van circulariteit concrete betekenis te geven voor regio
 - Ontwikkelen gezamenlijke veranderkracht

Onderzoeksvragen

- › Hoe zien 'regionale ecosystemen' voor een circulaire economie eruit – en hoe opereren deze - in verschillende regio's?
- › Hoe dragen ze bij aan het daadwerkelijk vergroten van circulariteit in de regio?
- › Hoe kan beleid beter aansluiten bij wat er gebeurt in regionale ecosystemen, en deze ecosystemen beter ondersteunen?

Voorlopig twee cases

- › Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
 - 12 gesprekken
 - Beleidsdocumentatie verzameld
 - Analyse nog niet compleet
- › Provincie Friesland
 - 6 gesprekken
 - Beleidsdocumentatie verzameld
 - Meer informatie verzamelen
 - Analyse nog niet compleet

Komende periode gaan we ook kijken naar:

- › Twente
- › Amsterdam

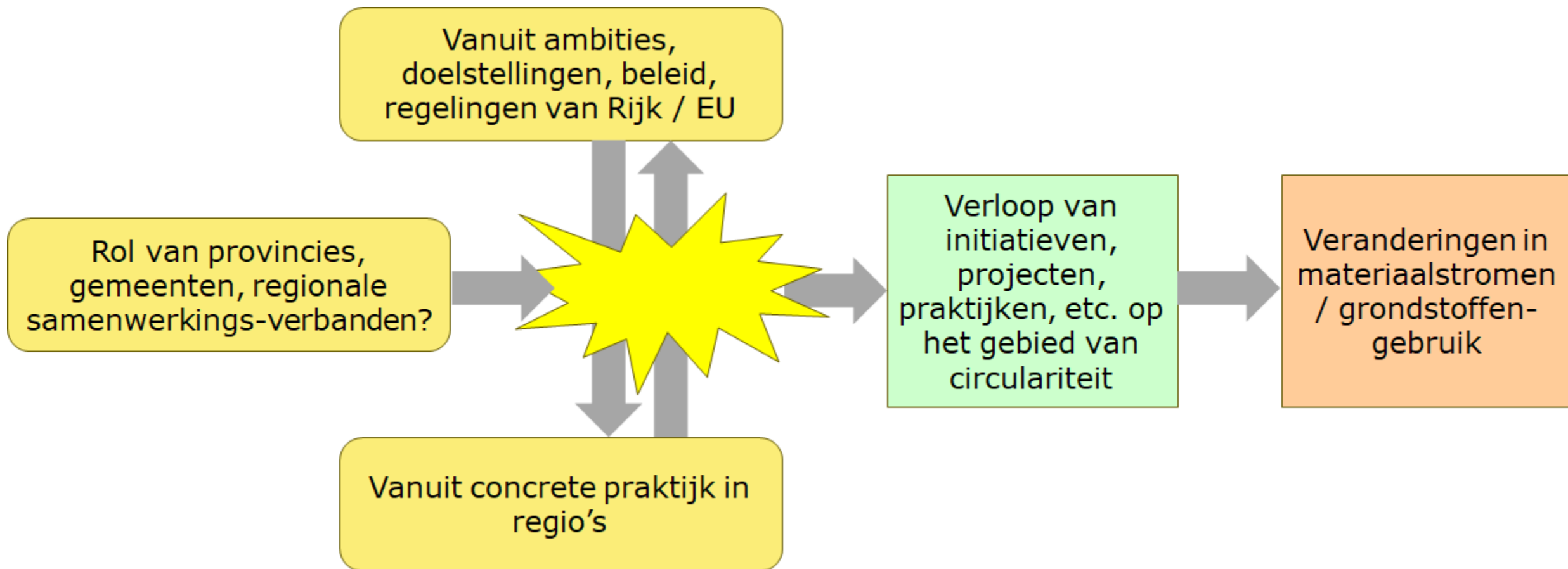
Regionaal schaalniveau potentieel belangrijk voor CE vanwege belang van *nabijheid*

- › In innoveren / experimenteren, als broedplaats, in signaleren van knelpunten
- › In herstructureren van ketens en praktijken

	Business-to-Business	Business-to-Consumer
<i>Minder consumptie van materiële goederen</i>	Gedeelde faciliteiten, machines	Deeloplossingen mbt goederen
<i>Hergebruik, reparatie en revisie</i>	Hergebruik van bouwmaterialen (bakstenen, straatstenen, tegels, kozijnen, etc.)	Lokale tweedehandsmarkten Lokale reparatie / revisie
<i>Recycling</i>	Recycling van materialen in de buurt, bijvoorbeeld van verpakkingsmaterialen (palets, piepschuim, karton)	Recycling van materialen uit consumptiegoederen en voedselresten in de buurt
<i>Substitutie door hernieuwbare grondstoffen</i>	Lokale sourcing van biobased materialen (hout, riet, vezels, etc)	
<i>Verduurzaming van productieprocessen</i>	Symbiose binnen productieprocessen, bijvoorbeeld in biobased chemie	

'Top-down'- en 'bottom-up'-logica's in transformatie naar CE

Verdere typering 'bottom-up'-logica: *effectuation* perspectief

- › Redeneren vanuit aanwezige middelen, competenties en kansen, in plaats van 'hoogdravende' ambities en doelen
- › Vanuit de concrete levenswereld, context, ervaringen, etc.
- › Accepteren van onzekerheden en complexiteit
- › Vooruitgang via 'trial and error', meer dan via grote plannen
- › Belang van flexibiliteit, aanpassingsvermogen en resultaat
- › Belangrijke rol voor ondernemerschap in context van onderlinge verbondenheid en wat direct voorhanden is

Samenwerking / organisatie in ecosysteem

- › Compositie / structuur binnen regionale ecosysteem:
 - Welke actoren?
 - Uit welke sferen (publieke sector, bedrijfsleven, grassroots, ...)?
- › Functioneren van regionale ecosysteem:
 - Onderlinge verhoudingen: leidende rol / volgende rol, onderlinge communicatie, evenementen
 - Cultuur: onderling vertrouwen, openheid, commitment
 - Formele regelingen: verantwoording, financiële middelen

Onderzoek en onderwijs

HAN Hogeschool
Radboud Universiteit
Artez Hogeschool
ROCs

Provincie
Gelderland

Oost NL

Kiemt
Oost-Nederland

DAR

ARN

Rabobank
regionale afdeling

Groene
Metropoolregio

The Economic Board
(Lifeport)

PreZero
Nederland

Van Kesteren

(Semi)Publieke sector

Omgevingsdienst
Regio Nijmegen

Gemeente
Nijmegen

RvN@

Quadrant
onderhoud

Omgevingsdienst
Regio Arnhem

Gemeente
Arnhem

Circulaire Raad
Rijk van Nijmegen

VBI

Andere
gemeenten

Lentekracht

Via-T

Van Venrooij

Eco+Bouw

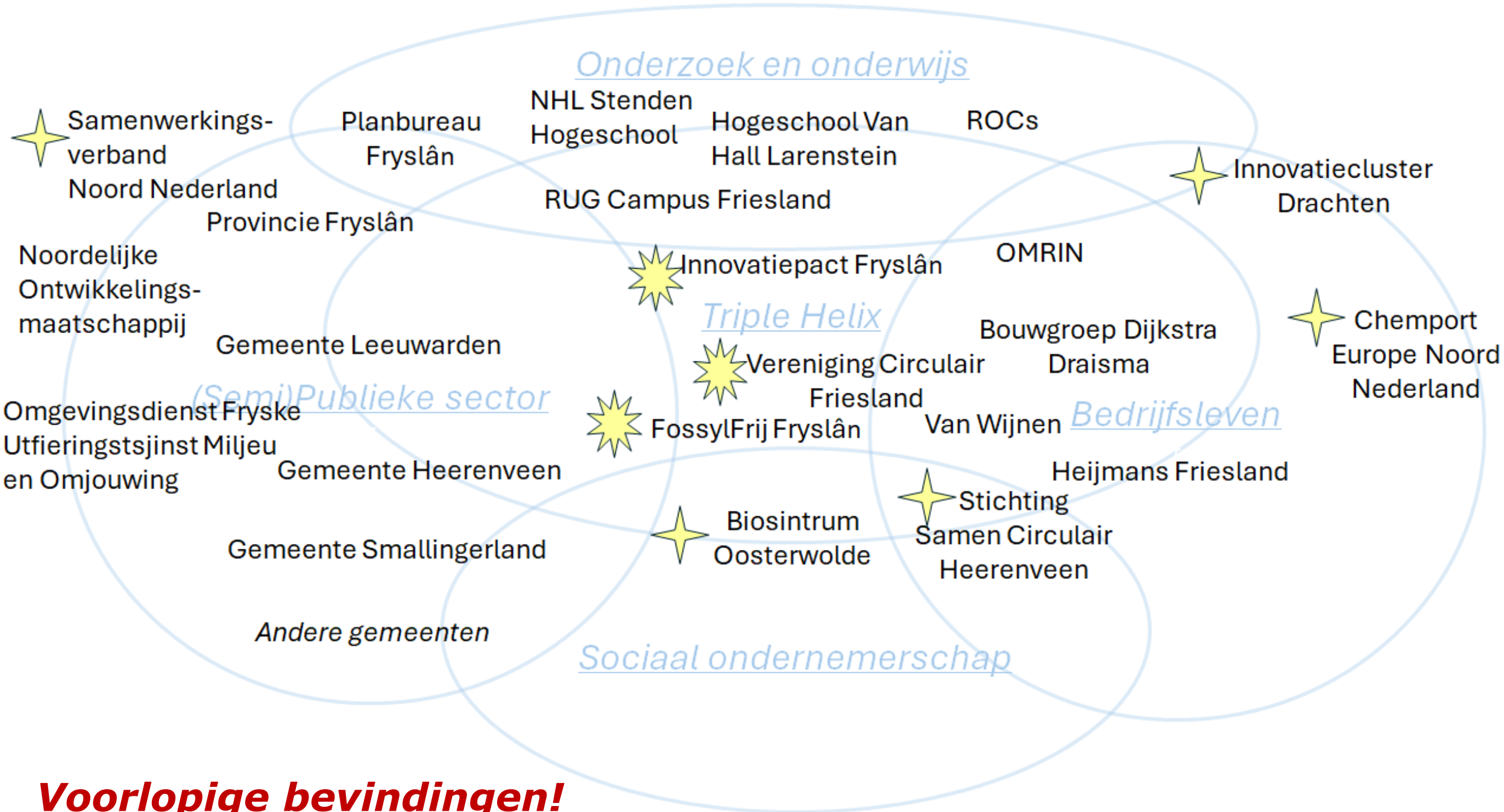
Sociaal ondernemerschap

De Emmerik

Eco Architecten

De Herenboeren

Voorlopige bevindingen!

Voorlopige bevindingen!

Voorlopige observaties

Groene Metropoolregio:

- › Meer fragmentatie tussen sferen
- › Leiderschap minder eenduidig
- › Triple Helix verbanden /platforms op verschillende schaalniveaus
- › Ook in andere sferen lopen meerdere schaalniveaus (nog?) door elkaar
- › Sterk sociaal ondernemerschap en gemeenschapsinitiatieven (grassroots)

Friesland:

- › Gedreven vanuit bedrijfsleven / MKB
- › Leiderschap vanuit afvalverwerking en bouwbedrijven
- › Triple Helix 'thematisch' ingericht
- › Primair schaalniveau Friesland, andere schaalniveaus meer secundair en complementair
- › Meer commercieel-maatschappelijk dan sociaal ondernemerschap

Voorlopige bevindingen!

Drijfveren, waarden en nieuwe narratieven in ecosysteem

- > Drijfveren en waarden waar vanuit invulling gegeven wordt aan circulariteit in de betreffende regio
- > Dialoog / discussies / 'gezamenlijke ontdekkingsstocht'
- > Narratief over wat CE kan betekenen voor de betreffende regio op collectief niveau

Voorlopige observaties

Groene Metropoolregio:

- › “De Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen wil toonaangevend worden in circulair denken en duurzaam handelen, in Nederland én Europa.” (Groene Metropool Regio)
- › Primair vanuit verduurzaming
- › Geen groter gedeeld narratief
- › Veel levendige discussies

Friesland:

- › “Wij zijn vastbesloten om van onze provincie de meest circulaire regio in 2025 te maken” (Vereniging Circulair Friesland)
- › Koppeling aan kansen voor economische ontwikkeling / innovatie, brede welvaart, leefomgeving (Blue Delta agenda)
- › Past binnen groter, bindend narratief, inclusief ideeën over transitie-management
- › Discussies beperkt tot vooral bedrijfsleven en publieke sector (?)

Voorlopige bevindingen!

Voorlopige duiding

Groene Metropoolregio:

- › Meer pluralistisch ecosysteem, wellicht ook bredere betrokkenheid / inclusiever (?)
- › Veel discussies / engagement, en ook meer radicale geluiden
- › Vele parallelle projecten en initiatieven, verspreid over regio, verschillende sectoren en vanuit verschillende organisaties. Ook meer 'radicale' initiatieven. Nog niet echt een gezamenlijke agenda.

Friesland:

- › Al meer geïnstitutionaliseerd ecosysteem
- › Meer georganiseerd aan de hand van voorwaarden gesteld door lokale bedrijfsleven
- › Meer gericht werken aan ontwikkelen van alternatieve circulaire ketens, in met name bouw en bio-based landbouw. Beginnende gezamenlijke agenda. Wel vanuit bestaande 'regime' (?).

Voorlopige bevindingen!

Conclusies

- › Overheden op decentraal niveau moeten zich verhouden tot regionaal ecosysteem, en spelen rol in actief vormgeven en coördineren
 - (Naast meer directe interventies tbv transitie naar CE, via eisen stellen en nieuwe standaarden bij inkoop / gebiedsontwikkeling, subsidies / stimuleringsregelingen, ondersteunen experimenten en innovaties, faciliteren via ruimtelijke ordening, afvalbeleid, vergunningverlening, handhaving, etc.)
- › Uitdaging om te navigeren tussen *top-down* en *bottom-up* logica's
- › Voor Groene Metropool Regio (?)
 - Consolidatie Triple-Helix-verbanden op schaalniveau Groene Metropoolregio
 - Noodzaak eenduidige aanspraakpunten / ondersteuning organiseren.
 - In de gaten houden of er iets ontstaat dat kansrijk is om op te schalen
- › Voor Friesland (?)
 - Meer geïnstitutionaliseerd, dus duidelijkere aangrijpingspunten
 - Bewaken van publieke belangen
 - Zorgen dat signalen vanuit praktijk doorkomen richting Rijk / EU

Voorlopige bevindingen!